

Ben je zonder gebrek nog wel mens?

Technologie, genetica en de menselijke conditie

Op basis van een artikel van Emile Smits
Filosofie Magazine, februari 2026

25 maart 2026

“Ik ben bang dat er in de toekomst geen mensen zoals mijn dochter zullen bestaan.”

Context:

- Universele prenatale screening op downsyndroom (Nederland)
- Expositie *Down's upside* (Amstel, 2009)

Spanning:

- Screening is een persoonlijke keuze
- Maar heeft een **collectieve uitwerking**
- *Rechtsfilosoof Britta van Beers*: “Het kan de solidariteit met mensen met een aandoening ondermijnen.”

Technologie daagt onze juridische opvattingen uit.

Rechtszaken in Nederland

- Artsen aansprakelijk voor geboorte van kinderen met genetische afwijkingen
- **Zowel ouders als het kind** kregen schadevergoeding
- Het meisje had volgens de rechter “belang bij haar eigen abortus”

Gevolg

“Dit lijkt op een soort productaansprakelijkheid: dit is niet wat ik besteld heb en ik stel de producent aansprakelijk.”

We accepteren onze gebrekkigheid steeds minder.

Is een embryo een zaak of een persoon?

- Universele Verklaring van de Rechten van de Mens: rechten gelden **na** de geboorte
- Geboorte is symbolisch belangrijk, maar we krijgen er steeds meer invloed op

“Wat zou het met je doen als kind, wanneer je bij elkaar zou worden geshopt als Ikea-meubilair?”

— Britta van Beers

Duitse filosoof (1902-1992) — voorspelde huidige ontwikkelingen

De mythe van Prometheus

- Stal vuur van de goden
- Symbool voor menselijke drive tot technische beheersing

De paradox

- Technologie maakt verlangen los: *wil net zo perfect zijn als technologie*
- Schaamte voor ons onbeholpen lichaam
- Schaamte voor het feit *geboren* te zijn en niet *gemaakt*

Orchid (designerbaby-bedrijf)

- Screenen op honderden genetische eigenschappen
- CEO: "Seks is voor plezier, embryoselectie voor het maken van baby's."

Het algoritme als norm

- Algoritme stelt rapportcijfer op voor ieder embryo
- Ouders kiezen op basis van dat cijfer
- **"De machine wordt de norm, algoritmes bepalen wat een goed mens is."**

Arnold Gehlen (1904-1976) — filosoof en socioloog

Definition (Mangelwesen)

De mens is een *gebrekkig dier*, dat in tegenstelling tot andere dieren niet kan rekenen op natuurlijke voordelen zoals instincten of een warme vacht.

Oplossing:

- De mens **moet** dit gebrek compenseren met technologie en cultuur
- Doel: uiteindelijk met zichzelf samenvallen (net als een dier)

Helmuth Plessner (1892-1985)

De breuk

- De mens leeft met een onoverbreekbare breuk tussen zichzelf en zijn omgeving
- We hebben *weet* van onze verhouding tot onszelf en de wereld

“Wij mensen hebben cultuur en techniek nodig om ons een thuis te maken.”

Kracht, geen gebrek

- Door die breuk vallen we nooit helemaal met onszelf samen
- Die gebrokenheid is **geen gebrek, maar onze kracht**

Gehlen vs. Plessner: het verschil

Arnold Gehlen	Helmuth Plessner
De breuk kan worden opgelost	De kloof is onoverbrugbaar
Technologie helpt ons samenvallen met onszelf	We zijn een <i>open vraag</i> die geleefd moet worden
Hoopt op sluitend antwoord	Alleen religie geeft sluitend antwoord (maar met gevaar)

“Wat doe je met de mensen die niet passen in jouw antwoord?”

Bevreemdend optimisme

“Er zit een bevreemdend optimisme in hoe ze in Silicon Valley over voortplanting praten. Een utopie: met genoeg data en controle over reproductie kunnen we worden verlost van de kerker van ons vleeselijk omhulsel.”

Plessner's les:

- Het leven is een **waagstuk**
- Het kan altijd anders en rechtvaardiger
- Maar het kan dus ook **mislukken**

“In plaats van te dromen over het oplossen van alle gebreken, kunnen we beter nadenken hoe we samen met de menselijke conditie omgaan.”

De uitdaging: Gevolgen van technologie zijn moeilijk voorstelbaar (zoals de atoombom).

Arendt's waarschuwing

- Wetenschappers bewegen zich in een wereld waar het woord zijn kracht heeft verloren
- Wetenschappelijke ontwikkelingen zijn bij uitstek een **politieke aangelegenheid**
- *“Zonder woorden is technologische ontwikkeling stuurloos.”*

Nataliteit (geboorte):

- Ieder mens is een nieuw begin
- *“Wie zijn wij om te bepalen wat die toekomstige persoon nodig heeft?”*

“Wat een gebrek is, hangt af van de heersende normen in een samenleving.”

- Gebrek is een **relationele kwestie**
- Duidelijke afspraken in het recht kunnen ons helpen
- Een ongeboren kind is geen zaak, maar een **toekomstig persoon**
- We hebben **verbeelding** nodig om te ontdekken wat er op het spel staat

Hoe geslaagd is een leven zonder falen?